

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

до проєкту Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України на виконання Резолюції № 2646 (2026) Парламентської асамблеї Ради Європи»»

1. Обґрунтування необхідності прийняття Закону

Необхідність законодавчого врегулювання прямо впливає з положень Резолюції Парламентської асамблеї Ради Європи № 2646 (2026) “Violence and hate speech against politicians: a threat to democracy”.

Особливе значення має пункт 21.2 Резолюції ПАРЄ № 2646 (2026), яким державам-членам та державам-спостерігачам Ради Європи рекомендовано запровадити або посилити законодавство щодо заборони чи обмеження розкриття правоохоронними органами інформації про поточні розслідування, які стосуються політиків, на ранніх стадіях без попереднього судового дозволу.

У кримінальних провадженнях, які стосуються осіб, що займають політичні посади, існує підвищений ризик використання відомостей досудового розслідування не лише для інформування суспільства, а й як інструменту політичного тиску, публічної дискредитації, формування передчасного уявлення про винуватість особи або впливу на політичну конкуренцію.

Особливо чутливим є період до направлення обвинувального акта до суду. Саме на цій стадії кримінальне провадження перебуває у межах досудового розслідування, обставини справи ще не стали предметом судового розгляду, вина особи не встановлена обвинувальним вироком суду.

Водночас поширення правоохоронними органами інформації про такі провадження щодо політичних діячів до направлення обвинувального акта до суду може мати значний суспільний резонанс, впливати на репутацію особи, діяльність політичної партії, парламентську діяльність, виборчі процеси та довіру громадян до демократичних інститутів.

Особливо небезпечним є вибіркове, передчасне або надмірне розголошення інформації про поточні розслідування, яке може створювати умови для публічного цькування, мови ненависті, політичної ізоляції особи або фактичного покарання в публічному просторі до ухвалення судового рішення. У таких випадках шкода завдається не лише правам конкретної особи, зокрема презумпції невинуватості, праву на повагу до честі, гідності та репутації, а й демократичному політичному процесу загалом.

Чинне кримінальне процесуальне законодавство України містить загальні положення щодо нерозголошення відомостей досудового розслідування та допускає їх розголошення з дозволу слідчого або прокурора. Проте така модель не враховує специфіки кримінальних проваджень щодо осіб, які займають політичні посади, та не передбачає спеціального запобіжника у вигляді попереднього судового контролю за розголошенням інформації саме до направлення обвинувального акта до суду.

Відсутність такого контролю створює ризик надмірної дискреції правоохоронних органів у питаннях оприлюднення відомостей, які можуть мати політичні наслідки. За таких умов рішення про розголошення інформації

може прийматися без незалежної оцінки того, чи існує справді переважний суспільний інтерес, чи є таке розголошення необхідним і пропорційним, чи не порушує воно презумпцію невинуватості, права учасників кримінального провадження та чи не завдає шкоди досудовому розслідуванню.

У зв'язку з цим виникла необхідність законодавчого запровадження спеціального процесуального механізму, за яким до направлення обвинувального акта до суду розголошення відомостей досудового розслідування у кримінальних провадженнях щодо осіб, які займають політичні посади, допускається лише за попереднім дозволом слідчого судді.

Визначення такої часової межі є обґрунтованим, оскільки саме до направлення обвинувального акта до суду відповідна інформація має характер відомостей досудового розслідування та перебуває у сфері розпорядження сторони обвинувачення. Після направлення обвинувального акта до суду кримінальне провадження переходить у судову стадію, де діють інші процесуальні гарантії, зокрема принципи гласності судового розгляду, змагальності сторін та судового контролю за дослідженням доказів.

Отже, запропонований проєкт Закону розроблено саме на виконання зазначеної рекомендації ПАРЄ, оскільки він передбачає запровадження спеціального процесуального механізму, за яким до направлення обвинувального акта до суду розголошення відомостей досудового розслідування у кримінальних провадженнях щодо осіб, які займають політичні посади, допускається лише за наявності попереднього дозволу слідчого судді.

Такий підхід забезпечує, щоб питання розкриття правоохоронними органами інформації про поточні розслідування щодо політиків вирішувалося не виключно на розсуд органу досудового розслідування або прокурора, а в межах судової процедури із перевіркою законності, необхідності, пропорційності та наявності переважного суспільного інтересу.

Запропонований механізм не встановлює абсолютної заборони на розголошення відповідної інформації. Навпаки, він дозволяє її розголошення у випадках, коли сторона обвинувачення доведе перед слідчим суддею наявність переважного суспільного інтересу та відсутність істотного ризику порушення презумпції невинуватості, прав і свобод учасників кримінального провадження, а також завдання шкоди досудовому розслідуванню.

У такий спосіб законопроект забезпечує баланс між правом суспільства на отримання інформації щодо діяльності політичних діячів, зокрема у випадках можливих корупційних чи інших суспільно значущих правопорушень, та необхідністю захисту політичного процесу від маніпулятивного використання кримінального провадження, мови ненависті, публічного тиску і порушення презумпції невинуватості.

Крім того, законопроект враховує необхідність запобігання використанню інституту конфіденційного співробітництва з правоохоронними органами як прихованого інструменту впливу на політичний процес, парламентську діяльність або здійснення правосуддя.

За відсутності належних законодавчих запобіжників залучення до конфіденційного співробітництва осіб, які мають особливий політичний або конституційний статус, може створювати ризики прихованого впливу на діяльність парламенту, політичних партій, виборчий процес, судову владу та

інші демократичні інститути. Такі ризики є несумісними з принципами політичного плюралізму, незалежності представницького мандата, незалежності суддів, поділу влади та верховенства права.

У зв'язку з цим запропоновані зміни мають на меті встановити додаткові запобіжники, які унеможливлуватимуть використання конфіденційного співробітництва для політичного тиску, прихованого збору інформації про політичних опонентів, впливу на парламентські рішення, виборчий процес або здійснення правосуддя.

Окремою складовою законопроекту є вдосконалення положень Кримінального процесуального кодексу України щодо перегляду судових рішень за виключними обставинами шляхом передбачення додаткової підстави для такого перегляду – визнання державою Україна порушення міжнародних зобов'язань у відповідній справі.

Чинне кримінальне процесуальне законодавство передбачає можливість перегляду судового рішення у зв'язку з виключними обставинами у разі встановлення міжнародною судовою установою, юрисдикція якої визнана Україною, порушення Україною міжнародних зобов'язань при вирішенні справи судом. Водночас поза належним процесуальним регулюванням залишаються випадки, коли порушення міжнародних зобов'язань у конкретній справі визнається самою державою Україна.

Відсутність прямої процесуальної підстави для перегляду судового рішення у такій ситуації створює правову невизначеність та може унеможливлувати ефективне відновлення прав особи, попри те, що держава фактично визнала порушення своїх міжнародних зобов'язань.

Запропонована зміна спрямована на забезпечення ефективного національного засобу правового захисту та реального усунення наслідків порушень, визнаних державою Україна. Водночас така підстава не означає автоматичного скасування судового рішення, а лише відкриває можливість його перегляду в установленому Кримінальним процесуальним кодексом України порядку.

При цьому ефективність такого механізму залежить не лише від формального закріплення відповідної підстави для перегляду, а й від забезпечення розгляду таких заяв без невинуватого зволікання. Якщо держава Україна вже визнала порушення міжнародних зобов'язань у конкретній справі, затягування перегляду судового рішення може продовжувати наслідки такого порушення та зводити нанівець ефективність національного засобу правового захисту.

Таким чином, прийняття Закону є необхідним для виконання Резолюції ПАРЄ № 2646 (2026), усунення прогалин кримінального процесуального законодавства, запровадження ефективних запобіжників від використання кримінального провадження як інструменту політичного тиску, а також для забезпечення належного захисту прав людини, презумпції невинуватості, політичного плюралізму та верховенства права.

2. Мета і завдання законопроекту

Проект Закону розроблений з метою виконання положень Резолюції ПАРЄ № 2646 (2026), посилення процесуальних гарантій у кримінальних

провадженнях щодо осіб, які займають політичні посади, запровадження судового контролю за розголошенням відомостей досудового розслідування, встановлення запобіжників щодо використання конфіденційного співробітництва з правоохоронними органами, а також удосконалення порядку перегляду судових рішень за виключними обставинами у разі визнання державою Україна порушення міжнародних зобов'язань у відповідній справі.

Завданнями законопроекту є:

– виконання положень Резолюції ПАРЄ № 2646 (2026), зокрема пункту 21.2 щодо запровадження або посилення законодавства, яке обмежує розкриття правоохоронними органами інформації про поточні розслідування щодо політиків на ранніх стадіях без попереднього судового дозволу;

– запровадження попереднього судового контролю за розголошенням відомостей досудового розслідування у кримінальних провадженнях щодо осіб, які займають політичні посади;

– встановлення додаткових запобіжників щодо конфіденційного співробітництва з правоохоронними органами з метою недопущення його використання для прихованого впливу на політичний процес, парламентську діяльність, здійснення правосуддя чи діяльність демократичних інститутів;

– удосконалення порядку перегляду судових рішень за виключними обставинами у разі визнання державою Україна порушення міжнародних зобов'язань у відповідній справі.

3. Загальна характеристика та основні положення законопроекту

Проектом Закону пропонується внести зміни до Кримінально процесуального кодексу України, Кримінального кодексу України, Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність» та передбачити, зокрема:

– до направлення обвинувального акта до суду відомості досудового розслідування у кримінальних провадженнях щодо осіб, які займають політичні посади, можуть бути розголошені слідчим, дізнавачем, прокурором, працівником оперативного підрозділу, а також іншими працівниками правоохоронних органів та органів прокуратури, які отримали доступ до таких відомостей у зв'язку зі здійсненням досудового розслідування, процесуального керівництва, оперативного супроводження кримінального провадження або забезпеченням діяльності відповідного органу, лише на підставі ухвали слідчого судді і в тому обсязі, який визначений у такій ухвалі;

– визначити, що особами, які займають політичні посади є Президент України, народні депутати України, члени Кабінету Міністрів України, керівники центральних органів виконавчої влади;

– слідчий суддя надає дозвіл на розголошення відомостей досудового розслідування за клопотанням прокурора або слідчого за погодженням із прокурором лише у разі, якщо буде доведено переважний суспільний інтерес в такому розголошенні та відсутність істотного ризику порушення презумпції невинуватості, прав і свобод учасників кримінального провадження, завдання шкоди досудовому розслідуванню;

– в ухвалі слідчого судді зазначаються відомості, які дозволено розголосити, спосіб, обсяг і межі їх розголошення. Розголошення відомостей поза межами, визначеними ухвалою слідчого судді, забороняється;

– особа, щодо якої подано клопотання про розголошення відомостей досудового розслідування, повідомляється про його розгляд і має право надати заперечення. Неприбуття належно повідомленої особи не перешкоджає розгляду клопотання;

– ухвала слідчого судді про розголошення відомостей досудового розслідування щодо особи, яка займає політичну посаду, може бути оскаржена в апеляційному та касаційному порядку. Подання апеляційної та касаційної скарги зупиняє виконання ухвали слідчого судді;

– заборону залучати до конфіденційного співробітництва під час здійснення негласних слідчих (розшукових) дій або інших форм негласної взаємодії народних депутатів України та суддів. Відомості, документи та інші матеріали, отримані з порушенням вимог цієї статті, є недопустимими доказами;

– віднести до виключних обставин для перегляду судового рішення наявність заяви, декларації, угоди про дружнє врегулювання чи іншого процесуального документа, поданого від імені України до такої міжнародної судової установи, в якому Україна визнала порушення міжнародних зобов'язань при вирішенні даної справи судом.

4. Стан нормативно-правової бази у даній сфері правового регулювання

Правові відносини у вказаній сфері регулюються Конституцією України, Кримінальним процесуальним кодексом України, Кримінальним кодексом України, Законом України «Про оперативно-розшукову діяльність».

5. Фінансово-економічне обґрунтування

Реалізація положень акта не потребує додаткових витрат з державного чи місцевих бюджетів.

6. Очікувані правові та соціальні наслідки прийняття законопроекту

Прийняття законопроекту сприятиме:

– виконанню положень Резолюції Парламентської асамблеї Ради Європи № 2646 (2026), зокрема рекомендацій щодо обмеження розкриття правоохоронними органами інформації про поточні розслідування стосовно політиків на ранніх стадіях без попереднього судового дозволу;

– посиленню гарантій презумпції невинуватості у кримінальних провадженнях, які мають підвищене суспільне та політичне значення;

– запровадженню ефективного судового контролю за розголошенням відомостей досудового розслідування щодо осіб, які займають політичні посади;

– зменшенню ризиків вибіркового, передчасного або маніпулятивного поширення інформації про кримінальні провадження, що може використовуватися для політичного тиску, публічної дискредитації або впливу на демократичну конкуренцію;

– забезпеченню належного балансу між правом суспільства на отримання інформації, свободою слова, суспільним інтересом та необхідністю захисту прав учасників кримінального провадження;

– встановленню додаткових запобіжників щодо конфіденційного співробітництва з правоохоронними органами, з метою недопущення його використання для прихованого впливу на політичний процес, парламентську діяльність або здійснення правосуддя;

– удосконаленню механізму перегляду судових рішень за виключними обставинами у випадках, коли держава Україна визнала порушення міжнародних зобов'язань у відповідній справі;

– забезпеченню більш ефективного та своєчасного відновлення порушених прав особи, зокрема шляхом недопущення невинуватого зволікання з переглядом судових рішень за виключними обставинами;

– зміцненню довіри до органів досудового розслідування, прокуратури та суду, оскільки рішення про розголошення інформації у політично чутливих провадженнях прийматиметься не одноособово стороною обвинувачення, а за результатами судової оцінки;

– посиленню гарантій політичного плюралізму, верховенства права та демократичного політичного процесу.

Народний депутат України

Сергій ВЛАСЕНКО

ЄАС ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ
Підписувач: Власенко Сергій Володимирович
Сертифікат: 04AF212836405D990400000062FE300091E5EA00
Дійсний до: 19.11.2027 0:00:00

Апарат Верховної Ради України
170д9/1-2026/129588 від 02.06.2026

2250694